

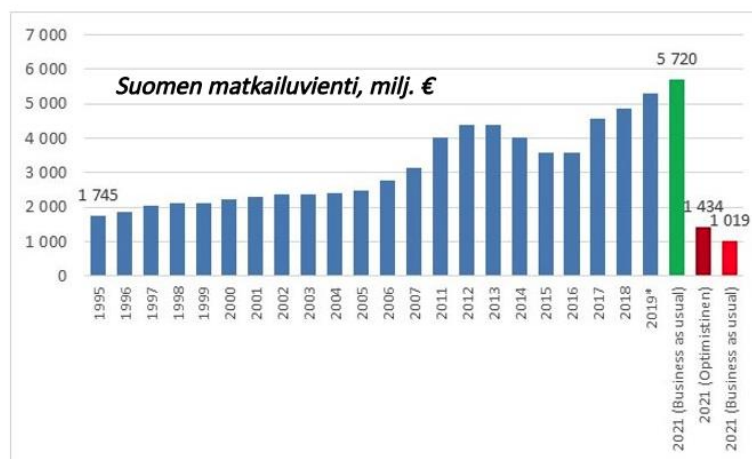
Asia: HE 146/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2022
Teema: Matkailun tilannekatsaus ja matkailun edistäminen vuoden 2022 valtion talousarvioehdotuksessa (PL 32)

Matkailun tilannekatsaus

Suomeen suuntautuva kansainvälinen matkailu on Covid -pandemian aiheuttamana taantunut 35 vuoden takaiselle tasolle. Kansainvälisten yöpymisten ja saapumisten määrä vuonna 2020 on viimeksi ollut yhtä vähäinen vuonna 1986.

Suomen matkailuvienti romahti 80-luvulle

Koronakriisi leikkaa Suomen ulkomaisesta matkailukysynnästä tänä vuonna noin 70–80 prosenttia

Lähteet: Tilastokeskus, Matkailutilinpito, TEM arvio

Matkailun pysähtyminen aiheutti viime vuonna (2020) arviolta 7 miljardin euron laskun Suomen kansantaloudelle Kansainvälisessä matkustamisessa kulutus supistuu yhä rajusti. Koronakriisi leikkaa ulkomaisten matkailijoiden kulutuksesta Suomessa tänä vuonna noin 70–80 prosenttia eli 3,8–4,3 miljardia euroa. Tämä on merkittävä osuus Suomen palveluviennistä, josta matkailu muodosti 16 prosenttia aiempina vuosina ja oli näin kolmanneksi merkittävin palveluviennin ala. Matkailualalla on myös merkittäviä kerrannaisvaikutuksia. Tutkimusten mukaan yksi matkailuun käytetty euro tuo muille toimialoille 56 senttiä lisäarvoa. Kerrannaisvaikutukset huomioiden matkailun pysähtymisen taloudelliset menetykset ovat siten huomattavasti arvioituja euroja suuremmat.

Ennen pandemiaa matkailualan vienti kasvoi selvästi muita palvelualoja nopeammin. Matkailu oli ennen pandemiaa voimakkaassa kasvussa globaalisti ja myös Suomi sai kasvusta osansa. Ulkomainen matkailukysyntä Suomessa kasvoi peräti 8 % vuosien 2017 ja 2019 välillä. Kasvun myötä työvoiman tarve lisääntyi ja vuonna 2019 matkailu työllisti jo 154.000 henkilöä ympäri Suomen (4,5 % vuosittainen kasvu).

Vaikka kesän 2021 aikana matkailu onkin päässyt jo hiljalleen käynnistymään rokotuskattavuuden parantuessa, on majoitusliikkeissä tammi-elokuun aikana ollut edelleen 31 % vähemmän yöpymisiä kuin ennen pandemiaa. Vaikka kotimainen matkailu on tänä vuonna ollut poikkeuksellisen vilkasta, ei kotimaisten matkailijoiden yöpymisten lisäys riitä kattamaan ulkomaisten matkailijoiden puutetta. Tilanne on erityisen huono Uudellamaalla, joka työllistää lähes 40 % alan työllisistä. Vuonna 2019 ulkomaiset matkailijat jättivät Suomeen 5,3 miljardia euroa vientituloa. Tästä Uudenmaan osuus oli peräti 63 % ja Lapin 12 %.

Matkailun elpyminen pandemiaa edeltävälle tasolle tulee viemään useampia vuosia. Elpyminen on jo alkanut keski-Euroopassa ja patoutunut matkustuskysyntä purkautumassa. Muita maita tiukemmat rajoitustoimet Suomessa johtavat kuitenkin markkinaosuuden laskuun. Huonoimman skenaarion mukaan Suomen matkailu palautuu pandemiaa edeltävälle tasolle vuonna 2025.

Tänä vuonna Suomeen saapuvien kansainvälisten matkailijoiden määrän arvioidaan jäävän 74 % alle vuoden 2019 tason, mikä tarkoittaa 4,1 miljoonaa kävijää vähemmän. Tämän lisäksi kokonaisyöpymisten odotetaan vähenevän 5,2 miljoonalla vrt. vuoden 2019 tasoon. Pandemian vaikutukset ovat siis Suomen matkailulle vakavampia kuin maailmanlaajuisesti ennustetut (-69 % muutos kävijöissä vuonna 2021), Euroopassa yhteensä (-60 %) tai Pohjoismaissa (-65 %). Suomen markkinaosuus ulkomaisista yöpymisistä pohjoismaissa vuonna 2020 oli 11 % ja 2021 (tammi-elokuu) 7 %.

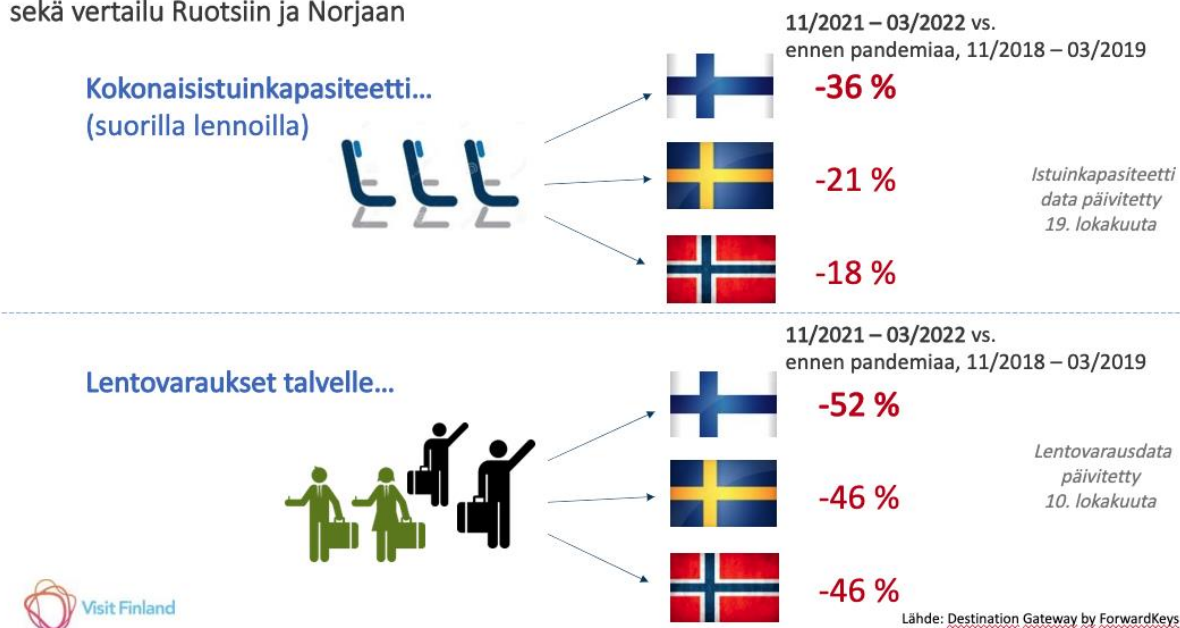
Avain elpymiseen on rokotekattavuuden edistyminen. Miten nopeasti matkustaminen palautuu kriisiä edeltävälle tasolle, riippuu pitkälti rokotekattavuuden edistymisestä Suomen tärkeimmillä lähdemarkkinoilla. Euroopan markkinat palaavat ensimmäisinä, sillä tärkeimmillä lähdemarkkinoillamme jo yli 65 % väestöstä on täysin rokotettuja.

Rokotekehitys Venäjällä on ollut muuta Eurooppaa hitaampaa, mutta vielä suurempi elpymistä hidastava tekijä on se, ettei Sputnik-rokotetta lueta Suomessa hyväksytyjen rokotteiden joukkoon. Suomen suurimpana lähdemarkkinana – Venäjän osuus koko matkustuskysynnästä oli lähes 12 prosenttia vuonna 2019 – tämä rajoittaa matkustamisen elpymistä merkittävästi.

Matkailu kaukomarkkinoilta, erityisesti Aasiasta, elpyy myös hitaammin. Matkailun mahdollistaminen kaukomarkkinoilta on EU-tason poliittisista päätöksistä riippuvaista. Myös suurempi varovaisuus ja pienempi riskinottohalukkuus rajoittavat näiden markkinoiden elpymispotentiaalia lähitulevaisuudessa. Suomen suurimmat kasvumarkkinat ovat ennen pandemiaa olleet vahvasti juuri Aasiassa, minkä johdosta elpymisen ennusteet ovat meille monia muita maita heikommat.

Pandemiolla on myös pitkäaikaisempia vaikutuksia, jotka voivat heijastuvat matkailun elpymiseen vuosia. Mm. kansallisen lentoyhtiömme Finnairin kärsimät raskaat tappiot sekä positio Aasian ja Euroopan välisessä liikenteessä muodostavat ison riskin koko Suomen saavutettavuudelle. Tilanne näkyy jo nyt mm. siten, että Finnair operoi tänä syksynä vain n. 30 %:lla kapasiteetistaan, kun muut eurooppalaiset lentoyhtiöt käyttävät yli 50 % kapasiteetistaan.

Talven istuinkapasiteetti & lentovaraukset Suomeen sekä vertailu Ruotsiin ja Norjaan

Suomalaisen matkailuelinkeinon eli majoitus- ja ravitsemisliikkeiden, liikenneyhtiöiden sekä ohjelmapalveluyritysten taloudellinen tilanne on valtaosin hälyttävä. Yritysten taloudellinen kantokyky on äärimmäisen heikko ja tilannetta pahentaa vielä toiminnan uudelleen käynnistystä vaikeuttava pula ammattitaitoisesta työvoimasta. Lomautukset ja irtisanomiset pitkään jatkuneen pandemian ansiosta ovat pakottaneet matkailualan työntekijät hakeutumaan muille toimialoille, mikä tulee hidastamaan yritysten toimintakyvyn palautumista.

Vaikka matkailussa vaikuttaakin olevan paljon patoutunutta kysyntää ja vaikka Suomi vastaakin monin tavoin Koronan myötä muuttuneisiin matkailukysyntää ohjaaviin kysyntätekijöihin, leimaa elpymisen ajankohtaa ja vauhtia suuri epävarmuus. Onko pahasti kärsineillä matkailuyrityksillä kykyä ylläpitää korkealaatuista palvelutasoa ja tuottaa odotukset ylittäviä elämyksiä asiakkailleen, jotka edellyttävät entistä joustavampia varaus- ja peruutuskäytäntöjä, korkeampaa hygieniä- ja turvallisuustasoa tai kokonaan uusia, innovatiivisia palvelukonsepteja?

Matkailun edistäminen vuoden 2022 talousarvioehdotuksessa

Hallituksen esityksessä valtion talousarvioksi vuodelle 2022 Suomeen suuntautuvan matkailun edistämiseen esitetään yhteensä 14,8 miljoonan euron rahoitusta. Kokonaisuus on samansuuruinen, mitä Suomeen suuntautuvan matkailun edistämistä koordinoivan Visit Finlandin rahoitus on ollut vuodesta 2018 lähtien. Rahoitus on koostunut vajaan 10 miljoonan euron perusrahoituksesta sekä 4-5 miljoonan euron lisärahoituksesta, jonka lähde vuosina 2018 ja 2019 oli Kasvunkärki Matkailu 4.0 – nopeaa kasvua ja työllisyyttä -toimenpide-kokonaisuus sekä hallituksen myöntämä 5 miljoonan euron lisärahoitus vuosille 2020 ja 2021.

Vuodelle 2022 esitetyn 9,8 miljoonan euron perusrahoituksen lisäksi kokonaisuus sisältää 5 miljoonaa euroa EU:n elpymisvälineen toimeenpanon rahoitusta, joka kohdentuu matkailualan kestäväen ja digitaalisen kasvun tukemiseen. Matkailualalle kohdennetaan tutkimus- ja kehittämisrahoitusta, tuetaan yrityksiä mm. tiedolla johtamisen ja kestäväen matkailun valmennuskokonaisuuksilla tavoitteena matkailualan kestävä ja digitaalinen kasvu. Toimenpiteet

Visit Finland

25. lokakuuta, 2021

luovat edellytyksiä kestäväälle yritystoiminnalle niin matkailuyrityksissä kuin muissa matkailualaa tukevilla toimialoissa. Matkailualan toimenpiteet tukevat digitaalista ulottuvuutta.

Kestävyys ja digitaalisuus on määritelty matkailualan keskeisimmiksi kilpailukykytekijöiksi myös Suomen matkailustrategiassa. Näiden lisäksi tiedolla johtamisen tarpeet, eli moninaisen datan hyödyntäminen päätöksenteon ja resursoinnin pohjana, ovat tunnistettu menestyksen avaintekijöinä. Visit Finland on panostanut viime vuodet vahvasti Suomen matkailun kilpailukyvyyn vahvistamiseen kehittämällä yhteisiä toimintamalleja ja konkreettisia työkaluja kestävä liiketoiminnan ja digitalisaation edistämiseksi. EU:n elpymisvälineen rahoitus turvaa tämän työn jatkumon myös vuonna 2022.

Viiden miljoonan euroa RRF-määräraha on kokonaisuudessaan kohdennettu kilpailukykyä pitkällä aikajänteellä vahvistaviin toimenpiteisiin. Pandemia on kuitenkin aiheuttanut matkailualalle historiallisen syvän taantumun, minkä johdosta tarve kysyntää nopeasti aktivoiville markkinointi- ja myyntitoimenpiteille on suurempi kuin koskaan.

Matkailun muita maita hitaampi elpyminen heikentää Suomen markkina-asemaa merkittävästi. Elinkeinon tulevaisuuden turvaamiseksi elpymistä on vauhditettava voimakkaalla markkinoinnilla ja aktiivisella myynninedistämällä niillä kohdemarkkinoilla, joilta matkailu ensimmäisenä avautuu.

Vuoden 2022 matkailun edistämiseen ehdotetusta rahoituksesta kolmannes (RRF) on rahoitusta, jota ei voida käytännössä käyttää lainkaan lyhyen tähtäimen Suomi-näkyvyyden tukemiseen. Näin ollen Suomen tunnettuuden kasvattamiseen ja matkailukysynnän elpymiseen käytettävissä oleva budjetti on merkittävästi pienempi kuin vuosina ennen pandemiaa.

Kilpailu matkailijoista maahantulorajoitusten lieventyessä ja useamman matkailukohteen avautuessa on yli 1,5 vuoden seisahduksen jäljiltä kovempaa kuin koskaan aikaisemmin. Suomen kilpailuasema on selvästi heikentynyt saavutettavuushaasteiden (lentoyhteyksien harveneminen) sekä Venäjän ja Aasian matkailun puuttumisen johdosta. Kilpailu käydään nyt ensisijaisesti lähimarkkinoiden ja eurooppalaisten matkailijoiden suosiosta, joiden suosituimpien matkakohteiden valikkoon Suomi harvemmin kuuluu. Kaukomarkkinoista ainoastaan USAn matkailukysynnän ennakoitaan elpyvän kohtuullisen nopeassa tahdissa, mikä ei kuitenkaan ilman vahvaa markkinointia koidu Suomen eduksi (markkinaosuutemme on pohjoismaisessa vertailussa pienin).

Toimialan kriittinen tilanne sekä heikkenevä kilpailuasema muodostavat pienenevien markkinointiresurssien kanssa kestävämmän yhtälön. Vuoden 2022 talousarviossa matkailun edistämiseen esitetty budjetti on ns. normaaliajan budjetti, mutta vuosi 2022 on kaikkea muuta kuin normaalivuosi matkailulle. Edessämme on valtava, useampia vuosia kestävä jälleenrakennusurakka.

Suomi tarvitsee vähintään kymmenen miljoonaa euroa/vuosi lisärahoituksen matkailun edistämiseen nyt esitetyn 14,8 miljoonan euron lisäksi palauttaaksemme ennen pandemiaa saavutetun markkina-aseman ja matkailustrategiassa määritellyn kysynnän tason. Pitkäjänteisen toiminnan takaamiseksi Visit Finlandin perusrahoitus tulisi pysyvästi nostaa vähintään 20 miljoonaan euroon.

Kristiina Hietasaari

Senior Director
Visit Finland / Business Finland